

тични изповеди не могат да не развълнуват критик като Здравко Петров, който винаги се стреми да върви по горещите дири на поетическите събития.

Творческото неспокойствие е било винаги отличително качество в критическата практика на Здравко Петров. Нека му пожелаем да не го загуби, навлизайки в годините на зрелостта.

Ваня Бояджиева

БЪЛГАРСКАТА КНИГА В ЧЕХОСЛОВАКИЯ

Ние днес сме свидетели на нови успехи в културния обмен между Чехословакия и България, които отговарят на нуждите в развитието на нашите социалистически култури. Този подем, който е характерен за сегашния период, началото на 70-те години, е особено важен за чехословашката култура. В резултат на кризата в нашето общество в края на 60-те години проникнаха в културата — както е известно — елементи на деструкция. През последните години средствата на културната политика обновиха и задълбочиха културната си функция в социалистическото общество. Това важи и за издателската политика, която служи днес на нуждите на нашето социалистическо общество и неговата култура.

Книгоиздаването в социалистическа Чехословакия е насочено преди всичко към произведенията на художествената литература и обществените науки, които са социалистически ангажирани и се намират на високо научно и художествено равнище. Отговаряйки на тези критерии, преводческата и издателската практика се насочват предимно към разпространяването на най-добрите произведения на социалистическите литератури и теоретичната и научната литература, която изхожда от марксистко-ленинската методология.

Българската художествена и научна литература заема важно място в нашия литературен, културен, научен и обществен живот, оказва върху него активно влияние със своите художествени и познавателни стойности. Тя участва в създаването на здрава творческа атмосфера, допринася за усиления на целия наш културен фронт, които се отличават със задълбочаването на задачите на културата в процеса на изграждане на едно зряло социалистическо общество.

Такова значение имат преди всичко изданията, излезли през последните години във връзка с 90-ата годишнина от рожде-

нието на Георги Димитров. Нашите издателства продължиха една традиция, която датира още от огромния отзив на Лайпцигския процес в Чехословакия, от отзвука на историческия доклад на Димитров пред VII конгрес на Коминтерна и неговата дейност като генерален секретар на тази световна организация на революционното работническо движение.

Още през 30-те години в чешки и словашки превод бяха издадени много от речите, писмата и други материали на Димитров: „Моят затвор“, писма и протоколи от периода на Лайпцигския процес, „Защитата пред хитлеристкия съд“ с увод от Зденек Нейедл, Прага, 1934, „За обединяване на трудещите се срещу фашизма“, Прага, 1935 (на словашки), „Народният фронт в борбата срещу фашизма и войната“, Прага, 1937 (на чешки), „Две години от героичната борба на испанския народ“, Прага, 1938, и др.

По-цялостна представа за приноса на Димитров за развитието на революционното работническо движение и творческия марксистко-ленински предпоставки на нашите читатели следвоенните издания: „Избрани речи и статии“, Прага, 1950; „След Мюнхен, единен фронт на международната пролетариат“, Прага, 1951; „За литературата, изкуството и науката“, Прага, 1952; „Димитров за младежта“, Прага, 1950; „България по пътя на социализма“, Прага, 1949; „Димитров пред фашисткия съд“, Братислава, 1958; „История на българската комунистическа партия“, Прага, 1962, и др. Излязоха и литературни произведения за Димитров, като книгата на Камен Калчев „Син на работническата класа“ (Братислава, 1950 и 1952) и Биографията на Димитров (Прага, 1948). Всички тези издания, както и следващите запознаха чешкия и словашкия читател с личността на Димитров. Трябва да отбележим и това, че книгите, издадени на чешки и словашки, често стават собственост на цялата чехословашка културна общност, на чешките и словашките читатели, което произтича от близостта на двата официални езика в Чехословакия. Може да се каже, че благодарение на резултатите от преводческата и издателската инициатива в двете национални култури читателите в Чехословакия имат една цялостна представа не само за делото и личността на Димитров, но и за литературата и науката, за историята и успешното напредване на България по пътя на социализма.

Това богатство на преводната литература се разрасна, както вече посочихме, в настоящия важен период за чехословашката култура и общество с изданията по случай годишнината на Димитров. Излязоха най-обширните досега „Избрани речи и статии“ на Димитров на чешки и словашки (Прага, Братислава, 1972), „Спомени за Димитров“ (Братислава, 1972), „И все пак тя се върти“ (Братислава, 1972), две издания със стихове

от Веселин Ханчев, Божидар Божилов и Павел Хоров и др. Някои по-забележителни публикации излизат от печат през 1973 г.: Биография на Димитров от колектив български автори, Избрани статии и речи на Димитров за литературата, културата и изкуството (на словашки език в Братислава). С някои произведения нашата културна общественост се запознава с помощта на средствата за масова информация — печата, радиото, телевизията. Телевизионните подготовки и представяния успешно пиесата на Иван Радоев за Димитров „Червено и кафяво“, която получи награди на прегледите на телевизионното творчество в Чехословакия и признанието на зрителите — в течение на една година тя бе излъчена три пъти по телевизията. Чехословашкото радио подготви пиесата на Камен Калчев за Димитров и много други литературни програми.

Можем с радост да констатираме, че в настоящия период се пристъпва твърде сериозно и към издаването и популяризирането на българската художествена и друга литература, че се увеличава броят и се повишава качеството на издадените български издания. През последните четири години излязоха книгите на Димитър Димов „Осъдени души“, „Поручик Бенц“, на Атанас Далчев (чешко и словашко издание на неговата избрана лирика), „Български народни приказки“, избрани произведения от български автори с ловна тематика, книгите на Богомил Райнов („Пътяща за никъде“, „Бразилска мелодия“, „Няма нищо по-хубаво от лошото време“), на Павел Вежинов („Звездите над нас“), на Блага Димитрова („Пътюване към себе си“, „Отклонение“ — на чешки и словашки, „Лавина“), на Николай Хайтов („Диви разкази“), на Антон Дончев („Време разделно“), на Людмил Стоянов („Холера“) и др.

Подобно оживление и подем се забелязват и при издаването на творбите от чешки и словашки автори в България, за което свидетелствуват между другото преводите на поезия (антология „Чешки и словашки поети“, стихове на Ладислав Новомески и Мiroslav Валек).

Сегашната чехословашко-българска литературна и културна размяна е поставена на твърде здрави и солидни основи на социалистическата действителност в двете страни. Тя може да изхожда и от това, което бе извършено в миналото и в следвоенните години, от една необикновено силна, прогресивна и жива традиция.

Вечно жив ще остане споменът за периода на самото начало на нашите исторически култури, когато от славянския Юг идват у нас най-прогресивните културни ценности на епохата и обогатени и от средата на нашите предци раждат в древната българска държава безсмъртни литературни произведения. Жив ще остане и споменът за взаимността между нашите култури в пе-

риода на националното възраждане, за взаимността, която подкрепяше нашите народи в освободителните им борби.

Тези братски отношения, както знаем, намериха отдавна израз във взаимния интерес към словесната култура и в преводите, които изпълняваха не само важна информационна роля — с тяхна помощ нашите народи се познаваха по-добре, но и културно-политически възрожденски задачи. Преводите на няколко български народни песни, направени от Ладислав Челаковски на чешки език в годините 1825—1827, обикновено се посочват като първи преводи на български поетичен текст от по-ново време. Те стоят в самото начало на пътя на литературните ценности на българската култура към другите народи във формата на преводи.

Интересът към фолклорното творчество на българския народ след това се засилва в Чехия и по-късно и в Словакия и продължава до наши дни, за което свидетелствуват книгите от народни песни и приказки от следвоенния период, изданията на българския фолклор в Чехословакия. Сред преводачите ще намерим имената на известни поети, писатели и публицисти — Карел Яромир Ербен, Божена Немцова, Ян Гебауер, Йосеф Холечек, Андрей Трухли-Ситнянски и други. Интересът на развиващата се българска култура на националното възраждане се насочва главно към произведенията на личното творчество, към поетични и научни произведения. Тук на първо място стоят трудовете на словашкия учен Павел Йозеф Шафарик, който заема почетно място в чешката и в словашката култура и има големи заслуги като един от изтъкнатите вдъхновители на българското национално възраждане. Излизат и произведения на Вацлав Ханка, Франтишек Ладислав Челаковски, Карел Хинек Маха, Йосеф Кайетан Тил и други.

Нов импулс за превеждане на български творби на чешки и словашки език бе подемът на националното възраждане и националноосвободителните борби на българския народ и развитието на собствена художествена литература в България — поезия, проза, драма, възобновяването на българската независимост след петвековното турско робство, кулминацията на стогодишното развитие на новобългарската литература в епохалното творчество на Ботев и Вазов.

Произведенията на Васил Друмев, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Вазов и други намериха път към чешките и словашките читатели, които с гореща симпатия и с интерес следяха героичната борба на своите български братя за свобода, размяна на българската литература и култура. В чешки превод излезе първата българска повест — „Нещастна фамилия“ на Васил Друмев. Още през 70-те години започнаха да излизат на чешки и словашки повестите на Любен Каравелов („Горчива съдба“ — 1873 на чеш-

ки, 1877 г. на словашки, „Слава“ — 1883, „Нено“ — 1888 на чешки). През 1912 г. излиза първото самостоятелно издание на Ботевите стихове на чешки. Първо стихотворение на Иван Вазов в чешки превод се появява още през 1879 г. („На децата“ — от стихосбирката „Избавление“), други, сред които и много от цикъла „Епопея на забравените“ — през 80-те години. През 1889 г. излизат избрани стихотворения на Вазов на чешки език (168 страници).

От началото на 90-те години читателите в Чехия и в Словакия започват да се запознават с белетристичните творби на Вазов. През 1891 г. излиза на словашки по-късно излиза същата повест и на чешки. През 1902 излиза на словашки романът „Под игото“. Излизането на този роман беше голямо събитие в словашкия културен живот. Следва чешкият превод на романа, както и на „Нова земя“, „Казаларската царица“, „Чичовци“. Още през 90-те години излиза на чешки и един сборник разкази и очерци на Иван Вазов „Китка от Балкана“ и много отделни разкази в чешкия и словашкия печат. По същото време се появява и словашкият превод на забележителното произведение на Алеко Константинов „Бай Ганьо“. Преди Първата световна война на читателите стават известни и най-хубавите лирични стихотворения на Петко Р. Славейков, някои стихотворения на Пенчо Славейков, Пею Яворов, както и разказите на Елин Пелин, които през 1908 г. излизат в отделна книга „Български разкази“ (на чешки език).

Като сравним тази богата картина на преводаческата и издателската дейност с резултатите, постигнати в представянето на българската литература през следващия период, между двете световни войни, ще констатираме известен контраст. През XIX и в началото на XX в. в Чехия и Словакия излизаха най-добрите, най-прогресивните произведения на българската литература, които въздействуваха активно върху общественото съзнание и отговаряха на националноосвободителните и социалните стремежи на чешкия и словашкия народ. Те системно задълбочаваха образа на новата българска литература в съзнанието на читателите. Сред преводачите и разпространителите на българското художествено слово намираме най-добрите творци на епохата. Към посочените трябва да прибавим още словашкия преводач на Вазовите произведения Самуел Ярослав Захей, писателя Йозеф Грегор Тайовски, критика Йозеф Шкултети.

При представянето на българската литература между двете войни много от тези черти се загубиха, защото управляващите буржоазни кръгове и в двете страни — в Чехословашката република и в България — нямаха и не можеха да имат интерес от размяната на най-прогресивните културни цен-

ности. В областта на вътрешната и външната политика те се ръководеха от своите егостични класови интереси. Сред преводачите на българска литература не намираме вече изтъкнати творчески личности.

Въпреки тези неблагоприятни условия огромно влияние оказваше традицията, създадена в течение на предшните десетилетия, и, от друга страна, в нашите култури се развиваха тези течения, които трябваше да станат наследници и последователи на традицията. Това бяха прогресивните сили на новото време, ръководени от комунистическите партии, които изразяваха социалните и културните освободителни стремежи на нашите народи. Те започваха да дават тон на културния развой и да го определят с прогресивното си творчество, с едно творчество на високохудожествено и идейно равнище, от размяната на което управляващите буржоазни групировки не проявяваха никакъв интерес. От тази закономерна връзка между живата традиция и прогреса в културата още през този период са се появили някои неща, които предричаха бъдещото чехословашко-българско културно сътрудничество, бъдещата истинска размяна на истинските ценности. За такива трябва да смятаме преди всичко разпространяването на поемата „Септември“ на чешки език през 20-те години, превода на романа „Хоро“ от Антон Страшимиров (1928), преводите на революционната поезия в „Антология на българската поезия“ от 30-те години и преводите на творбите, отличаващи се с действителни художествени качества и важно хуманистично идейно въздействие, каквито бяха произведенията на Елисавета Багряна и Дора Габе, разказите на Йордан Йовков и други отделни заглавия в преведената българска литература между двете войни.

Огромната вълна преводи на българската литература в следвоенния период, когато въз основа на широкото сътрудничество между двете страни бяха създадени благоприятни условия за взаимоотношенията в областта на културата, включваше в себе си цялото богатство от литературни, художествени, културни и обществени качества. „Културата е нещо повече от изкуството, което в такива случаи обикновено я представлява. Културата е възглед и отношение, съдържа духа на времето и времето на духа. Дори и в атомния век времето на духа може да бъде време на каменната ера. При взаимното разбирателство не става въпрос за разбиране на житейските ситуации на човека изобщо, на човека извън времето, освободен от обществени зависимости, какъвто се за конкретен човек в конкретни обществени условия, в конкретен исторически период, за близост на възгледите относно неговата съдба, неговото настояще и бъдеще“ — заяви в едно изказване словашкият поет Мирослав Валец.

Интересът към българската литература у нас в периодите на разцвета на културната взаимност между нашите народи притежаваше черти именно на такива връзки и разбирания. Чехословашко-българското взаимно разбирателство се базираше върху близостта на историческите пътища на нашите народи. Векове наред те страдаха под чуждо робство, национално и социално, издържаха изпитанията в борбите за национална свобода и социален прогрес. От такива по-широки и жизнени културни интереси дойдоха например преводите на по-важните Вазови произведения в края на миналия век. Големият словашки писател Йозеф Грегор Тайовски се обвърна със следните думи към читателите на повестта „Немили-недраги“: „Нека тази книга събуди у нас надежда за по-добро бъдеще.“ Подобни мисли бяха намерим и в увода на преводача Самуел Ярослав Захей към изданието на романа „Под игото“ от 1902 г.

Нашите народи мечтаеха за свобода, за великите часове на освобождението и спасението и приемаха с отворени обятия произведенията, които им говореха с езика на техните мечти.

Едно подобно съзнание ще намерим и у преводачите от по-ново време, половин век по-късно. Поетът Павел Хоров говори за произведенията на революционната поезия, включително стиховете на Ботев, Вазов и други български поети: „Езикът на тези произведения беше близък и разбираем за всички, които не скланяха глава пред фашизма, които с такава вяра, преминавайки през тежки изпитания, дочакаха падението му.“

От тези традиции изхождаше културният обмен в следващия период, когато нашите преводачи и издатели пристъпиха към представянето на най-прогресивните и най-хубавите произведения на българската литература, свързани с борбата против капиталистическия и фашисткото иго, с борбата за обществен прогрес, за социализъм, както и на книги с пионерски принос в областта на науката и философията. При издаването на българската литература започнаха да се прилагат елементите на една целенасочена програма — да се представи цялото богатство на прогресивната българска литература, класически и съвременни произведения.

След 1945 г. бързо се увеличаваше и количеството на преводите от българската литература. Този подем достига кулминационната си точка през годините 1949, 1950, 1951, когато в Чехословакия излизат годишно до 30 заглавия на преведена българска художествена и друга литература. Имаме пред вид преди всичко произведенията на художествената литература и произведенията, близки до нея (критика, литературна теория, естетика, публицистика, обществените въпроси). Този брой посте-

пенно намаляваше със задоволяването на нуждите от тези години. От средата на 50-те години сме свидетели на едно уравнивяване и същевременно на един продължителен и естествен, на един траен интерес към българската литература. 70-те години са начало на едно ново оживление.

В течение на този повече от четвърт-вековен период българската художествена литература е излизала на чешки и словашки, както следва: 1945 — 11 заглавие, 1946 — 1, 1947 — 5, 1948 — 11, 1949 — 25, 1950 — 27 (+18 заглавия политическа и научна литература), 1951 — 25, 1952 — 14, 1953 — 15, 1954 — 8, 1955 — 3, 1956 — 3, 1957 — 5, 1958 — 4, 1959 — 4, 1960 — 15, 1961 — 9, 1962 — 6, 1963 — 14, 1964 — 13, 1965 — 4, 1966 — 5, 1967 — 5, 1968 — 9, 1969 — 1971 по 4—5 заглавия годишно, 1972 — 13.

При подбора на произведения през годините 1946 — 1948 не се прилагат по-ярко определени идейно-художествени критерии. Идейността на подбора се изразява във възобновяването на традицията, в преоткриването на една братска страна чрез литературни произведения. Една част от заглавията носят у нас образа на старите български села и градчета (Ана Каменова — Харитининият грях, Йордан Йовков — Жетварят, Константин Петканов — Старите времена, Жетва), другите допринасяха за обогатяване на преводната литература за деца (Елин Пелин — Ян Бибиян, Орлин Василев — Дивата гора, „Златната ябълка“ — български приказки). Нови теми донесоха произведенията на Крум Велков (Село Борово), Георги Караславов (Снаха), Людмил Стоянов (Зазоряване). Критиката търсеше образи от „интензивния живот на България“, образа на човека — гражданин на една страна, която се намира в процеса на революционното развитие, макар че приемаше и образа на старата България, защото в течение на един дълъг период произведенията на българската литература рядко са се появявали на чешки и словашки.

Повелята на съвременната прогресивна критика да се търси в българската литература образът на човека — гражданин, действащо лице в революционните процеси, напълно се осъществи през следващите години. През годините 1949—1955 излизат най-добрите произведения на съвременната българска литература, романите на Георги Караславов, Димитър Димов, Людмил Стоянов и други. Системно се издават и класическите произведения на българската литература — стихотворения и публицистика на Христо Ботев, произведенията на Иван Вазов (Под игото, Немили-недраги, Българка — сборник разкази, Чичовци, Избрани произведения в два тома, Избрани стихотворения), произведенията на Алеко Константинов, Елин Пелин, Йордан Йовков. Произведенията се издават в нови преводи.

Важно място в преведената българска литература от тези години заема съвременният роман, който отразяваше големите промени в живота на обществото, борбата за победата на работническата класа, переустройството на живота, изграждането на новото общество. Към тази група се отнасят произведенията на Димитър Димов, Георги Караславов, Людмил Стоянов, Веселина Генowska, Андрей Гуляшки, Стоян Ц. Даскалов, Камен Калчев, Емил Манов, Емил Коралов, Петър Славински и други.

От края на 50-те години наред с романа си пробиват път и други белетристични форми, както и драматически произведения. Съвременният роман напуска предишните си позиции и отстъпва място на късия разказ, на историческия роман, на цикъла разкази. Докато например през периода 1949—1955 излизат на словашки 26 романа, 6 книги за деца, 3 книги разкази, 2 песни, 1 книга с очерци и един сборник поезия, през следващия период, до края на 60-те години, излизат 10 романа, 10 песни, 6 сборника разкази, 5 книги приключенска литература, 4 книги със спортна тематика, 3 книги за деца, 2 сборника поезия, антология на хумора, антология на народните приказки, антология на поезията. От романите 6 се появяват още през годините 1957—1960.

Заслужава да се отбележи, че през тези години се налага у нас артистичността на Валери Петров („Когато розите танцуват“, „Импровизация“). Това не е случайно, защото нашата литература преодоляваше някои прояви на схематизма с подчертаването на езиковите и композиционните елементи на литературното произведение.

Прогресивна страна на този период е ориентацията към трайните стойности на българската литература, към стойностите, които със своята естетическа принципиалност можеха да влияят благоприятно върху преодоляването на проявите на опростенческото отношение на литературното творчество към живота и към самото себе си.

Тази тенденция намери израз преди всичко в излезлите произведения на Елин Пелин, Йордан Йовков, Пею Яворов (Избрана лирика, пиесата „В полите на Витоша“), Димитър Димов (отново се издава „Тютюн“, преведат се неговите пиеси), Елисавета Баграна, Атанас Далчев, Емилиан Станев (Крадецът на праскови, сборници разкази), Йордан Радичков, Николай Хайтов и в други, т. е. в творби, отличаващи се с висока художествена стойност, с дълбока идейност и мъдрост, с търсенето на нови пътища или пък с професионална авторска сигурност. Тази тенденция намери израз и в излизането на антологии и в едно връщане на нашата преводна литература към българската народна песен.

Правят впечатление тези специфични елементи, на които литературната размяна от края на 40-те години до края на 50-те

не обръщаше достатъчно внимание. В понататъшното развитие на тази размяна вече се преодолява едностранчивостта на актуализирането, търсят се специфични вътрешни пространства, където нашите литератури могат взаимно да се обогатяват и импулсират. Установи се, че на новото стъпало в развоя на чехословашки интерес към българската литература могат да изпълняват културно-обществени задачи само произведения с високи художествени качества. От друга страна — понякога се забравяше за това, което в миналото стоеше на първо място: че традицията на чехословашко-българските литературни връзки не е само литературна, но и културна, че проявите, с които тя се осяществяваше, засягаха чрез литературата основните стремежи и мечти на нашите народи. По начало обаче специфичното — литературното и културното — в литературната размяна през тези години не е в противоречие. Стига се дори до една идентичност на двата елемента. Специфичното допринася за утвърждаване на престижа на българската художествена литература и на социалистическата литература въобще в литературните и културните среди. Произведенията, отличаващи се с високи и оригинални художествени достойнства, изпълняват големи общокултурни задачи. Стига литературното да изразява културното, т. е. социалистическото гледище.

Началото на 70-те години е свързано с един нов подем в областта на разпространяването на българската литература в Чехословакия. Размахът, на който сме свидетели, несъмнено ще вземе всичко добро, създадено през следвоенния период на една богата и плодотворна литературна размяна.

Не може да не направи впечатление един засилен интерес към съвременния роман. За това свидетелствуват най-вече преводите на романите на Блага Димитрова „Пътуване към себе си“, „Отклонение“, „Лавина“ и на романите на Богомил Райнов. В тях читателите намират съвременна тематика и съвременни конфликти. Тези и други произведения същевременно показват, че съвременният роман е задълбочил своите концепции, както са се задълбочили и съществени черти на новото, социалистическо общество в самия живот.

Продължава и интересът към разказа. Излизането на „Диви разкази“ от Николай Хайтов в Братислава беше едно истинско събитие в литературния живот на страната. С голям интерес се посрещнаха и изданията (чешко и малко по-рано словашко) на романа „Време разделно“ от Антон Дончев.

Преведените произведения често пъти се явяват и в печата, разпространяват се по радиото и телевизията. Българският разказ и радиопиеса имат сигурно място в чехословашките радиостанции.

С помощта на радиото и телевизията често се популяризират и преведени стихове

от българските поети. От телевизионните екрани през последно време нашата обществено-политическа запозна със стиховете на Яворов, Вапцаров и Ботев.

В годините след Втората световна война в Чехословакия излязоха на чешки и словашки повече от 300 отделни издания на български книги, от които до 250 на художествената литература и повече от 50 на политическата и научната литература. От художествената литература 137 заглавия са на чешки език и 107 — на словашки. След Светския съюз българската книга намира най-добър прием в Чехословакия, което се дължи на въздействието на една богата традиция от миналото и на благоприятни за културно сътрудничество условия в следвоенните години.

Каква е картината, която дават за българската художествена литература изданията в Чехословакия? От българската поезия многократно са представени Христо Ботев и Иван Вазов. Надяваме се, че с приближаващата стогодишнина от смъртта на най-великия поет на България ще се появят нови преводи на безсмъртните му песни. Със самостоятелни издания са представени и поетите Пею Яворов, Христо Смирненски, Никола Йонков Вапцаров, Елисавета Багряна и Атанас Далчев. На чешки и словашки е преведена поемата на Гео Милев „Септември“. Излязоха и няколко антологии на поезията. Но има с какво да се разшири тази картина. Освен в списанията или в антологите не е представяна модерната поезия — в положителния смисъл на понятието — на един Димчо Дебелянов, на Лилиев, на Фурнаджиев, на съвременните творци.

На преводачите и издателствата предстои да „открият“ немалко автори и произведения и в областта на белетристиката. Българската проза измина през 60-те години един забележителен път на развитие. Нейните успехи при изобразяването на съвременния живот, на работническата класа, на интелигенцията, на младежта с основание ще привличат вниманието на преводачите.

Тяхното внимание и по-нататък ще привлича и класиката. Благодарение на издателството досега читателите в Чехословакия могат да разберат и оценят и произведенията, по-тесно свързани с отделните страни на българското историческо и културно развитие. Преводите също израснаха, натрупаха опит и могат да се справят и с по-трудните преводачески проблеми. Освен романите, повестите и разказите, които още не са преведени, безспорно ще се превеждат и очерци, мемоари, записки, някои по-старинни и самобитни форми, както и съвременната „литература на факта“ и съвременното есе. Повече внимание, отколкото досега ще се отделя на драматургията, класическа и съвременна. Освен театрите голям тласък дават в тази насока радиото и телевизията.

Новото общество в двете страни улесняваше и улеснява, изискваше и изисква невиджана досега взаимна размяна на културни и литературни ценности. За целта постоянно се подготвят и необходимите кадри от специалисти, преводачи и познавачи на българската литература в Чехословакия. Тази културна размяна е плод на новите пътища и на братското сътрудничество между нашите народи във всички области на политическия, икономическия и културния живот в по-ново време и едновременно тя подпомага това сътрудничество и допринася за общия напредък по пътя на социализма.*

Ян Кошка (Братислава)

* Библиографските данни, използвани в статията, са взети от следните издания и материали:

Bibliografie československo-bulharská, Spisy knihovny hlavního města Prahy, č. 16, Praha 1934;

Preklady z iných literatúr do slovenčiny, zostavil dr. Libor Knéžek, Bratislava 1969, zv. 1, s. 67—74;

Bulharská kniha v České socialistické republice, materiál Správy kulturních záležitostí v cizině, Praha 1973.

LA CONSCIENCE CRITIQUE от GEORGES POULET

Изд. Жозе Корти, Париж, 1971, 314с.

С последната си книга — „Критическото съзнание“ — швейцарският литературовед Жорж Пуле поставя редица важни теоретични въпроси. Въпреки че книгата няма по-лемичен характер, в нея ясно личи отношението на автора по основните проблеми на съвременното литературознание. Книгата се дели на две части. В първата част е разгледано поотделно литературно-критическото творчество на 17 автори: г-жа дьо Стал, Бодлер, Пруст, Жак Ривьер, Рамон Фернандез, Шарл Дю Бос, Марсел Реймон, Албер Беген, Жан Русе, Гаетен Пикон, Жорж Блен, Гастон Башлар, Жан-Пиер Ришар, Морис Бланшо, Жан Старобински, Жан-Пол Сартр, Ролан Барт. Във втората част на книгата Пуле ситуира себе си спрямо тези критици и излага своя собствен критически метод.

Подборът на разглежданите от Пуле критици е многозначителен: той подсказва как авторът на книгата схваща предмета на литературната критика. Литературната критика бива генетична или иманентна. Генетичната критика предполага наличието на причинна връзка между определена материал-